

Pocházím ze starobylého rodu a mí předci toho hodně pamatují

Bráno na lidský život, jsem dvacetiletý mladý muž. Dětské nemoci mám za sebou a srším odhodlaností mládí. Říkají mi Kraj Vysočina. Své předky mám až ve 13. století.

■ Lenka Kopčáková

Mám dvanáct bratrů a jednu sestru. Ale ta je vždy něco extra. Je holt stověžatá, a každého dokáže okouzlit. Říká si Hlavní město Praha. Přímo se tetelí, když o ní lidé říkají – No jo, v Praze je blaze.

Však taky brácha Středočeský ji obklopuje jako ochranný štít.

Dobře se vede i jejich nejbližším dvěma bráchům, Sředočeskému a Královéhradeckému.

No, a my další bráskové v různých koutech Česka jsme na tom různě. Když nad námi před lety rokovali učené mudrcové, seřadili nás ostatní dle kvality života do tabulky takto: 4. Jihomoravský, 5. Pardubický, 6. Vysočina, 7. Liberecký, 8. Plzeňský, 9. Jihočeský, 10. Zlínský, 11. Karlovarský, 12. Olomoucký, 13. Ústecký, 14. Moravskoslezský.

Já, Kraj Vysočina, třeba v předpokladech pro zdravý a dlouhý život zaujímám 3. místo, dle přírůstku obyvatelstva a výměny populace zase 9. místo. Z celé české rodiny jsem na 12. místě v podílu vysokoškolsky vzdělaných obyvatel. Ale jedno hrdě prvenství mám! A to ve volební účasti zdejších lidíček při krajských volbách. V roce 2012 jsem zvítězil. O čtyři roky později mě o jedno procento předběhl brácha Zlínský. No, uvidíme, jak na tom budu letos...

Je jasné, že my kraje jsme si zpočátku počínaly nezkoušeně. Ještě že máme ten náš rodinný klub – totiž Asociaci krajů České republiky. Na zřízení klubu se dohodli hejtmani a primátor Hl. m. Prahy, když si jednou v lednu roku 2001 vypluli po Labi lodí „Arnošt z Pardubic“. Shodli se, že společným zájmem je péče o všestranný rozvoj území a o potřeby občanů, žijících v nás, krajích...

Možná ale nevíte, že já, Kraj Vysočina, jsem ze starobylého rodu. Můj pra pra pradědeček, kraj Jihlavský, se narodil v polovině 13. století. Tehdy Přemysl Otakar II., řečený král železný a zlatý, nahradil přežilý hradský systém a v království vznikly správní celky.

Poslouchejte, co mi děda vypravoval. Měl to ještě od svého dědy... Od 15. století existovalo v Čechách 14 krajů, na Moravě se v 16. století ustálilo pět krajů, jako součást obrany před Turky. Např. v roce 1637 se Morava dělila na Brněnský kraj, Olomoucký kraj, Hradištský kraj, Jihlavský kraj a Znojenský kraj... Vidíte, můj prapředek tam byl!

V čele krajů stáli hejtmani, ale sláva

Poslechněte si můj příběh...

jim tak stoupla do hlavy, že do krajských měst se ani neobtěžovali a vše řídili ze svých šlechtických hradů.

Až si na ně „došlápla“ moudrá panovnice Marie Terezie. Svým císařským reskriptem zestátnila krajské úřady a nařídila, že hejtman musí být kvalifikovaným úředníkem a pracovat z krajského města. Počet krajů v Čechách císařovna zvýšila na šestnáct.

Největší změny však přišly po revolučním roce 1848. To se poprvé obje-

nezměněna a země Moravská a Slezská se spojily v zemi Moravskoslezskou.

Nad naší republikou Československou se začala stahovat mračna, a děda Jihlavský musel oprášit němčinu...

Po Mnichovské dohodě (29. 9. 1938) byla republika odtržena pohraničí, tzv. Sudety. Parlament přijal ústavní zákony o autonomii Slovenskej krajiny a Podkarpatské Rusi, republika se změnila ve federaci.

Po vstupu německé armády do „zbytkového Česka“ byl v březnu 1939 vytvořen Protektorát Čechy a Morava. Členil se na dvě země a oberlandráty. V červnu 1942 provedl zastupující říšský protektor Reinhard Heydrich reformu. Vrchní zemští radové se označovali jako inspektori říšského protektora.

Dědovi Jihlavskému z toho šla hlava kolem. Náležel hned pod dvě hejtmanství: Mähren Oberlandratsbezirk Brünn (Brno) - a Oberlandratsbezirk Iglau (Jihlava).

Po válce došlo v Československu k obnovení územních celků, které už nespravovali hejtmani a starostové, ale předsedové národních výborů. Kraje byly vymezeny na základě přirozených meziregionálních jednotek.

Na to rád vzpomíná můj táta Jihlavský. V té době to už přebral po dědovi. V únoru 1949 bylo zřízeno 19 krajů a 179 okresů, coby institucí veřejné správy. Však taky po roce 2000 se toto naše rodinné územní rozčlenění potvrdilo jako dobré. Dnešní krajská struktura jej v podstatě kopíruje.

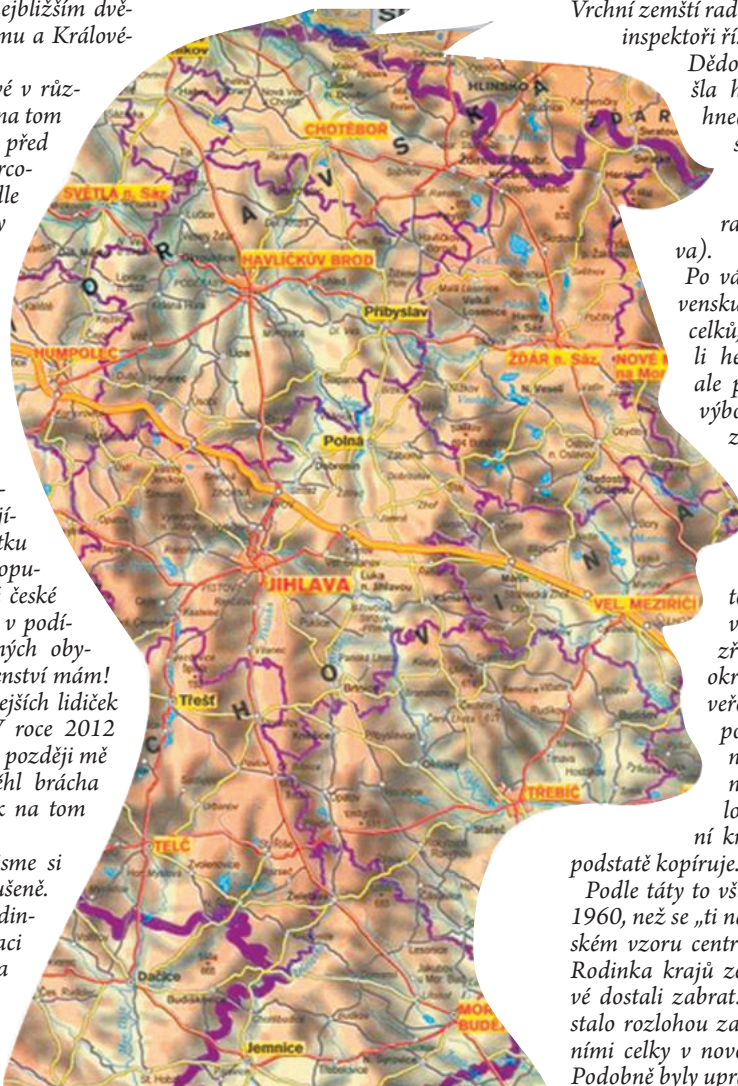
Podle táty to však trvalo jen do roku 1960, než se „ti nahoře“ zhlédli v sovětském vzoru centralizace lidové správy. Rodinka krajů zeštíhlela, a naši otcové dostali zabrat. Nových 12 krajů se stalo rozlohou zatím největšími územními celky v novodobé historii správy. Podobně byly upraveny i okresy. Ze 179 původních se zredukovaly na 76 celků.

Další změna přišla v listopadu 1990. Byly zrušeny krajské národní výbory, ale např. soudy a policie fungovaly dál „krajsky“. Kompetence KNV byla převedena na ministerstva a okresní úřady, vzniklé z okresních národních výborů.

V prosinci 1997 bylo ústavním zákonem o vytvoření vyšších územních samosprávných celků schváleno 13 nových krajů (+ Praha).

No a prvního ledna 2000 jsem se narodil! Volby do krajských zastupitelstev proběhly hned na podzim a noví lidé mě začali opečovávat od ledna 2001.

A tak jsem tu já, Kraj Vysočina, v očekávání událostí příštích. Sice jste mi za můj dvacetiletý život již dvakrát upravili jméno, ale proti gustu žádný dišputát. Hlavně zůstaňte, lidičky, se mnou!

víly okresy. Kraje je přijaly do rodiny jako vlastní děti! Pod sedm českých krajů patřilo 79 okresních hejtmanství, na Moravě vznikly dva kraje (Brněnský a Olomoucký) s 25 okresy, a Slezsko tvořilo jediný kraj se sedmi okresy.

Po vzniku Československa, 28. 10. 1918, bylo potřeba reformovat správu První republiky. Jenže už tehdy měly odbojně autonomní celky chuť „trhnout“ se k Německu a Rakousku. Ale tehdy byla územní integrita obnovena bleskovou vojenskou akcí a odbojné celky přestaly existovat.

Dobře jim tak, ale jak historie ukáže, prozatím...

Návrh členění mladého státu na 23 žup se uchytilo jen na Slovensku. Unifikační zákon v r. 1927 zavedl jednotnou správu, rozdělenou do okresů soudních a politických. Země Česká zůstala

Dosavadní hejtmani Vysočiny

V novodobé historii krajů v České republice proběhlo od roku 2000 již pět čtyřletých volebních období. Ta dala Vysočině tři hejtmany.

První dva byli shodou okolností rodáci z Dačic.

Ing. František Dohnal

■ Prvním hejtmánem Jihlavského kraje (od r. 2001 kraje Vysočina), byl v letech 2000–2004 **Ing. František Dohnal**, zástupce Čtyřkoalice, navržený KDU-ČSL. Funkce se ujal ve svých 40 letech (* 28. 4. 1960).

Absolvent radiotechniky na ČVUT v Praze a Metropolitní univerzity Praha. V letech 1991 až 1998 starosta Jihlavy. V letech 2005–2012 prezident NKÚ. R. 2010 odsouzen za zneužití pravomoci úřední osoby. Zemřel 10. 8. 2013, ve věku 53 let.

RNDr. Miloš Vystrčil

■ V pořadí druhým hejtmánem Kraje Vysočina byl v letech 2004 – 2008 **RNDr. Miloš Vystrčil**, člen ODS (* 10. 8. 1960). Hejtmánem se stal ve svých 44 letech.

Absolvent Masarykovy Univerzity v Brně. V letech 1998–2001 starosta Telče, v letech 2004–2008 hejtman kraje Vysočina. Ve volbách 2010 se stal senátorem za obvod č. 52 – Jihlava. Od srpna 2020 předseda Senátu PČR.

MUDr. Jiří Běhounek

■ Od roku 2008 je hejtmánem Kraje Vysočina **MUDr. Jiří Běhounek**, nestraník za ČSSD (* 13. 5. 1952, Praha). Funkci přijal ve svých 56 letech. Absolvent Univerzity Karlovy v Praze, později primář ortopedie Nemocnice Pelhřimov. Poprvé byl hejtmánem kraje zvolen 14. 11. 2008, podruhé 9. 11. 2012 a potřetí 1. 11. 2016. V letech 2013 a 2017 byl za ČSSD zvolen poslancem Poslanecké sněmovny PČR. **-lko-**
(foto: archiv Jihlavských listů)